

Yabancı ve Yerli Sermayeli Bankaların Likidite ve Kârlılıklarının Karşılaştırmalı Analizi*

Mehmet İslamoğlu¹

Alp Konak²

Başvuru/Received: 10/11/2022

Yayın/Online Published: 20/04/2023

Kabul/Accepted: 14/03/2023

Özet

2008 yılında ortaya çıkan küresel ekonomik krizden sonra bankaların likidite riskine maruz kalmaları, Sadece kârlılıklarının azalması ile sonuçlanmamış; finansal sistemin istikrarı üzerinde de olumsuz etkiler yaratmıştır. Bankaların finansal başarısını ölçmek için kullanılan en önemli performans göstergelerinden bir tanesi gerçekleştirmiş oldukları kârlılıklarıdır. Bankaların kârlılıklarının artırılması amacına yönelik çok sayıda parametreden bir tanesi de bankaların likidite yapılarıdır ve risk ile kârlılık arasında pozitif bir ilişki söz konusudur. Bu çalışmada ticari bankaların kârlılıkları ile taşıdıkları likidite riskleri arasındaki ilişki yerel sermayeli bankalar ile yabancı sermayeli bankalar açısından karşılaştırmalı olarak incelenerek ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda yabancı sermayeli bankaların aktif kârlılığının yerli sermayeli bankalardan daha yüksek olduğu, yerli sermayeli bankaların ise öz kaynak kârlılığının yabancı sermayeli bankaların kârlılarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yabancı sermayeli bankalarda ise likidite seviyeleri daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Sadece yabancı sermayeli bankalarda aktif kârlılığıyla likidite arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Özel sermayeli bankalar, Yabancı sermayeli bankalar, Likidite riski, Kârlılık

JEL Sınıflandırması: G20, G21, G29

Comparative Analysis of Liquidity and Profitability of Foreign and Domestic Capital Banks

Abstract

After the 2008 global economic crisis, banks' exposure to liquidity risk did not only result in a decrease in their profitability; It also had negative effects on the stability of the financial system. One of the most important performance indicators used to measure the financial success of banks is their profitability. One of the many parameters aimed at increasing the profitability of banks is the liquidity structures of them and it is known that there is a positive relationship between risk and profitability. In this study, the relationship between the profitability of commercial banks and the liquidity risks they carry has been tried to be revealed by comparatively examining in terms of domestic banks and banks with foreign capital. As a result of the study, it has been determined that the return on assets of foreign capital banks is higher than the domestic capital banks, and the return on equity of domestic banks is higher than the profits of foreign banks. It has been found that the liquidity levels are higher in banks with foreign capital. It has been observed that there is a statistically significant positive relationship between return on assets and liquidity only in foreign banks.

Keywords: Foreign capital banks, Domestic capital banks, Liquidity risk, Profitability

JEL Classification: G20, G21, G29

* Bu çalışma Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nce yayımlanan "Yabancı ve Yerli Sermayeli Ticari Bankaların Likidite Riski ve Kârlılık Açısından Karşılaştırılması" adlı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.
¹Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Finans ve Bankacılık, mehmetislamoglu@karabuk.edu.tr

² Karabük Üniversitesi, Yüksek Lisans Öğrencisi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, alp.konak@hotmail.com

1. Giriş

Türkiye’de özellikle 2001 ve 2008 yıllarında yaşanan finansal krizlerden sonra yerli bankaların bazıları, yabancı sermaye sahipleri tarafından satın alınmış; bununla beraber Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı sermayeli banka sayısı günden güne artmıştır. Bankacılık sektöründe yoğun bir rekabet mevcut olup bankaların performansının ve kârlılıklarının bağımsız ve tarafsız çalışmalarla ölçülmesi, bankaların mevcut durumlarını ve eksik yönlerini görmeleri, daha iyi politikalar geliştirmeleri, eksik taraflarını tespit edebilmeleri ve mevcut durumlarını geliştirebilmeleri açısından önemli hâle gelmiştir. Ayrıca yabancı sermayeli bankalar ile yerli sermayeli bankaların yönetim felsefeleri birbirinden farklı olduğu için bu felsefe değişikliği bu bankaların aktif kalitesi, bilanço yapısı, likidite, kârlılık ve gelir-gider yapıları açısından birbirlerinden farklı finansal sonuçlar ortaya çıkarmalarına neden olmuştur. Bu çalışmanın temel problemi, yerli sermayeli bankalar ile yabancı sermayeli bankaların likidite ve kârlılıkları açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesidir.

Literatürde bankacılık sektörünün likidite riskinin yönetimiyle ilgili farklı boyutlarda işlenmiş çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmaların daha çok, bankaların likidite risklerini belirleyen unsurlar üstünde yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Literatürde yer alan çalışmalardan bazıları farklı likidite ölçüleri ile bankaların likidite seviyelerini analiz ederken bazıları bankaların likidite durumuyla performansları ve kârlılıkları arasındaki ilişkileri incelemeye çalışmaktadır. Bu çalışmalardan bir kısmı likidite riskini finansal başarısızlık veya finansal sıkıntının bir ölçütü şeklinde değerlendirmektedir. Diğer bir bölümü ise likiditeyi yükselten ve azaltan etkenler bakımından likidite riskini ve likidite riski yönetiminin kârlılıkla ilişkisini değerlendiren çalışmalardır.

Likidite pozisyonu, ticari bankaların performansının bir ölçüsü olan kârlılıklarının en önemli içsel belirleyicilerinden bir tanesidir. Bu çerçevede literatürde likidite riski yönetimi ve banka performansının ilişkisine dönük çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Literatürde likidite riskinin belirlenmesinde kullanılan ölçütlerin ve likidite riski ile kârlılık ilişkisinin çalışmadan çalışmaya, özellikle ülkeden ülkeye çok farklılaştığı görülmektedir. Bu çalışmada da yabancı sermayeli bankalar ile ulusal sermayeli bankaların likidite riski kârlılık ilişkileri arasındaki farklılıklar incelenmeye çalışılacaktır.

2. Kavramsal Çerçeve

Finansal kurumlar ve bankalar gibi finansal araçlar için likidite farklı manalara gelebilen bir terimdir. Likidite kavramı, ilk olarak bir bankanın fon girişleri ve çıkışları arasındaki dengeyi devamlı bir şekilde sürdürebilme kabiliyetini temsil etmektedir. Likidite, aynı zamanda bir bankanın bir varlığı zarara uğramadan veya faiz yüküne (cezasına) maruz kalmadan hızlıca paraya çevirebilme kabiliyetinin de bir ölçütüdür. En geniş anlamında likidite, bir bankanın ihtiyaç duyduğu zaman fon sağlayabilme yeteneği olarak tanımlanır (Vento and La Ganga, 2009, s. 79).

Bankaların bankacılık faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde yürütmelerine engel olabilecek en mühim risk, son yıllarda daha da önemli hâle gelen likidite riskidir. Bankalar için likidite riski

insanların yaşadıkları kalp krizine benzetilmektedir. Likidite riski gerçekleştiğinde sermaye yeterliliği bile bankaları bu durumdan kurtarmada işe yaramayabilir (Altıntaş, 2006, s. 142). Bankalar, likiditeye ve kârlılığa ilişkin kararlarını sürekli belirsizlik koşulları altında almak zorunda kalmaktadırlar. Bankalar bu belirsizliği azaltabilmek amacıyla bazı tahminler yapmak ve öngörülerde bulunmak durumundadır. Bu tahminlerin gerçeğe yakın biçimde yapılamaması veya öngörülerde oluşacak hata payı bir olumsuz sonuca neden oluyor ise bu banka için tam anlamıyla bir risktir. Belirsizlik ortamında alınan bu kararlar bankaların hem kârlılıkları hem de likidite seviyeleri üzerinde bir risk unsuru oluşturmaktadır (Karakaş ve Acar, 2022, ss.161-163).

Bankalarda bilanço yönetimi ya da aktif-pasif yönetimi esasen kârlılığın yönetimine odaklanmaktadır. Kârlılık, bankaların aktiflerinin ve pasiflerinin bileşimi, varlıklarını ne derece verimli kullandıkları, faaliyetlerden sağlandıkları gelirlerinin analizi ile daha net anlaşılabilir. Bu çerçevede, ticari bankaların kârlılığının en temel göstergesi aktiflerden sağlanan getiriye temsil eden varlık kârlılığı ve öz kaynaklardan sağlanan getiriye temsil eden öz kaynak kârlılığıdır (Güzel ve İltaş, 2018, s.507).

2.1. Banka Kârlılığı Göstergeleri

Banka kârlılığı göstergesi olarak aktif kârlılığı, öz kaynak kârlılığı, net faiz marj ve net faiz dışı gelirler aşağıda ele alınmıştır:

2.1.1. Aktif Kârlılığı (ROA)

Aktif kârlılığı, banka kârlılığının temel göstergelerinden bir tanesidir. Aktif kârlılığı dönem net kârının toplam aktiflere bölünmesiyle hesaplanır. ROA, bankanın varlıklarının kâr elde edilmesi amacıyla hangi faaliyetlerde kullanıldığını göstermekte ve bankanın yönetimine ait bir etkinlik ölçütü şeklinde de değerlendirilmektedir (Taşkın, 2011, s.293).

Aktiflerden sağlanan getiri, bankaların sahip oldukları varlıklardan sağladıkları kârı ölçmekte olup net kârın ortalama toplam aktiflere bölünmesiyle hesaplanmaktadır. Bu oranın büyüklüğü bankaların ölçeklerine göre değişebilmektedir. Bankanın öz kaynaklarından elde edilen getiri olan öz kaynak kârlılığı ise net kârın toplam öz kaynaklara bölünmesiyle hesaplanmaktadır (Güzel ve İltaş, 2018, s.507).

Aktif kârlılığı oranı, bankaların performansının ve kârlılığının değerlendirmesinde sıklıkla kullanılan bir orandır. Aktif kârlılığı oranının yüksek olması bankaların aktiflerini etkin bir şekilde değerlendirdiklerini ifade etmektedir. Bu sebeple aktiflerin etkili bir şekilde değerlendirilmesi durumu, bankanın likiditesinin düşük seviyelerde olması daha yüksek likidite riski yüklenilmesiyle ilişkilendirilmektedir (Zengin ve Yüksel, 2016, s.92).

2.1.2. Öz Kaynak Kârlılığı (ROE)

Öz kaynak kârlılığı, bir ticari bankanın hissedarlarının izlediği en önemli finansal oranlardan bir tanesidir. Bankanın dönem net kârının öz kaynaklarına bölünmesiyle hesaplanan bu oran, banka hissedarlarının yaptıkları bir birim yatırıma karşılık ne kadar kâr sağlandığını ölçer. Öz

kaynak kârlılığı ile ticari bankanın bankacılık faaliyetlerini yerine getirirken ihtiyaç duydukları ya da bu işlem için yatırdıkları sermaye ile ne kadar kazanç sağladıkları ifade edilmektedir (Türkdönmez ve Babuşcu, 2019, s.41).

Öz kaynak kârlılığı, banka sahip ve ortaklarının bankaya koydukları sermayenin bir birimine karşılık gelen dönem net kârı oranını göstermektedir. Oran, dönem net kârının hisse senedi sayısına bölünmesiyle hesaplanır (Sarıtaş vd., 2016, s.95).

2.1.3. Net Faiz Marjı (NIM)

Net faiz marjı, bankaların ana faaliyet geliri olan faiz gelirleri ile ana faaliyet gideri olan faiz giderleri arasında hesaplanan farktır. Net faiz marjı, bankaların finansal aracılık performansının ölçülmesinde temel gösterge olarak kullanılmakta ve faiz marjı marifetiyle bankacılık sisteminin etkinliği ile ilgili genel bir değerlendirme yapılabilmektedir. Faiz marjı, “Net Faiz Marjı = Faiz Gelirleri - Faiz Giderleri” şeklinde hesaplanmaktadır. Net faiz marjı, hükümetlerin faiz kontrolüne yönelik mali politikaları, para piyasasının yapısı, finansal serbestlik seviyesi, makroekonomik göstergeler, finansal yenilikler, vergilendirme, fiyat dışı mekanizmalar, kamu bankalarının sistemdeki yoğunluğu, bankacılık sistemine giriş-çıkış koşulları gibi değişkenler tarafından belirlenmektedir (Kaya, 2001, s.1-3). Net faiz marjı, ticari bankaların varlıklarının ve yükümlülüklerinin hem hacmini hem de kombinasyonunu yansıtmakta ve bankalar tarafından, finansal aracılık maliyetinin karşılığı olarak uygulanmaktadır (Angbazo, 1997: 56). Net faiz marjının her zaman pozitif olması, başka bir ifadeyle faiz gelirlerinin faiz giderlerinden daha yüksek olması arzu edilir. Bunun sebebi, bankaların faaliyet ortamlarındaki işlem belirsizliğini telafi etmeleri gerekmesiyle izah edilmektedir (Ho ve Saunders, 1981, s.598). Net faiz marjı, faiz getiren varlıkların etkinliğini kısa ve öz bir şekilde açıklayan bir gösterge olup yüksek net faiz marjı düzeyi faiz getiren varlıkların yönetilmesinde bankanın başarılı olduğunu göstermektedir (Saksonova, 2014, s.133).

Net faiz marjının bankanın finansal aracılık etkinliği ve fiyatlama davranışıyla alakalı olması sebebiyle piyasadaki pozisyonunu da yansıtmakta olan bir gösterge niteliğindedir. Kredilere yüksek faiz, mevduata düşük faiz uygulamak yoluyla marjlarını yükseltmeyi beceren bir bankanın piyasanın gücünü de elinde bulundurduğu düşünülmeyle birlikte böyle bir banka diğer taraftan müşteri kaybetmeye başlayarak kârlarında azalma baş gösterecektir (Yağcılar ve Kalaycı, 2020, s.9).

Yüksek sermayeli bankaların faiz marjlarının yüksek olması ve daha kârlı çalışmaları beklenmektedir. Faiz dışı gelirleri düşük olan ya da kaynak olarak mevduata bağımlı olan ticari bankaların kârlılıklarının daha az olduğu gözlenmektedir. Mevduat toplamının maliyetinin yüksek olması ve çok şubeli bankacılık gerektirmesi net faiz marjını azaltmaktadır (Demirgüç-Kunt ve Huizinga, 1999, s.380).

2.1.4. Net Faiz Dışı Gelirler (Yük)

Faiz dışı gelirler, bankaların kredilendirme faaliyetleri dışında çeşitli bankacılık faaliyetlerinden sağladığı geliri göstermektedir. Faiz dışında gelir oluşturan faaliyetlerin çoğaltılması kârlılığı da arttırabilir. Faiz dışı giderler ise bankaların faaliyetlerini sürdürmek üzere katlandıkları diğer giderleri ifade etmektedir. İkisi arasındaki fark net faiz dışı gelir olarak tanımlanmakta, değeri negatif olacak olursa bankacılıkta “yük” olarak ifade edilmektedir.

Günümüzde ticari bankaların faiz dışı gelirlerinin toplam bankacılık gelirleri içerisindeki payının giderek yükseldiği görülmektedir. Ticari bankaların, kârlarına katkısı yüksek olan faiz dışı gelirlere verdikleri önemin yükselmesiyle beraber, bu gelirlerin elde edildikleri faaliyet kalemleri de günden güne çeşitlenmektedir. Bilhassa fon yönetimi ve aktif yönetimi gibi aracılık hizmetlerinden sağlanan gelirler ile kredi kartı ücretleri ve komisyon gelirlerinin artırılması yönündeki gayretler yükselmektedir. Ticari bankacılıktaki güncel eğilim, sürdürülebilirliği olan ve sermaye verimliliği hususunda sorun oluşturmayacak gelir kaynaklarının çoğaltılması yönünde ilerlemekte yeni ekonomik konjonktür, faiz marjlarının daraldığı bir bankacılık ortamında sürdürülebilir kârlılık için bankaların ücret ve komisyon gelirlerinin diğer faaliyet giderlerini yüksek oranda karşılayabilmesi gerekmektedir. Kârlılıklarını sürdürebilmek amacıyla bankalar yeni ürünlerle ve hizmetlerle komisyon gelirlerini arttırmaya çabalamaktadır. Komisyon gelirleri ile diğer faaliyet giderlerinin yüksek oranda karşılanabilmesi, faiz marjlarının daraldığı bir ortamda bankacılık sektörünün kârlılığını sürdürebilmesi için önem kazanmıştır (Kara vd, 2010, s.66).

2.2. Net Faiz Dışı Gelirler (Yük)

Aşağıda ticari bankaların kârlılığı ile aktiflerinin kalitesi, likiditesi, likidite riski ve gelir-gider yapısı arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

2.2.1. Ticari Bankalarda Kârlılık ile Aktif Kalitesi İlişkisi

Bankaların kullandıkları kredilerin geridönmemesi sonucunda aktiflerinin kalitesinin bozulması likidite riskinin ciddi sebeplerindedir. Problemlili kredilerinin tutarı yükselen bankalar müşterilerinden tahsilat yapamadıklarından ötürü nakit girişleri sağlayamayacaklardır. Buna rağmen, bankaların müşterilerinin talepleri çerçevesinde mevduatları geri ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu mevduat geri çekmelerinde, bankaların likidite problemiyle yüzleşme riskleri artmaktadır (Zengin ve Yüksel, 2016, s.83). Aktiflerin gerektiğinde nakde dönüştürülememesi ya da makul bir fiyatla nakde çevrilememesi, diğer taraftan da fon kaynaklarındaki azalma ve fonlama maliyetlerindeki yükselme, bankalarının bilançolarının aktifini ve pasifini olumsuz olarak etkilemekte ve faiz riskinin de yükselmesine sebep olabilmektedir. Bu sebeple bankaların vadeleri açısından fon kaynaklarının çeşitliliğe sahip olması ve gerekli likiditeye sahip olmaları son derece önem arz etmektedir. Ticari bankalar, likit bulundurma maliyetiyle birlikte likidite yetersizliği sebebiyle ortaya çıkabilecek riskler arasında optimum bir denge kurmak zorundadırlar (Altay, 2014, s.465).

Ticari bankaların aktifleri içindeki en önemli kalem krediler hesabıdır. Bankaların kullandıkları kredilerden sağladıkları faiz gelirleri ise ticari bankaların gelir kaynaklarının en baş sırasında gelir. Bu sebeple kuramsal olarak ticari bankalarda kredilerin etkin ve etkili olarak yönetiminin bankaların performansı üstünde etkisinin olması beklenir. Diğer taraftan koşullara bağlı şekilde kredilerin ticari bankalar bakımından hem pozitif hem de negatif etkilerinin olması mümkündür. Kredilerden sağlanan faiz gelirlerinin yüksekliği bankanın performansını olumlu etkilerken bankanın kullandığı kredilerin bankaya geri dönmesinde sorun yaşanacak olursa bu etki tersine döner. Bankanın kullandığı kredilerin geri dönmesinde problem yaşanıyorsa kredilerden sağlanması beklenen faiz gelirlerinde bir azalma meydana gelecek, bankanın kârlılığını olumsuz olarak etkileyecektir (Sevim ve Eyüboğlu, 2016, s. 220).

Bankaların riskli kredilere yönelmeleri neticesinde, tahsili geciken alacakları (kötü aktifleri) arttıkça kârlılıkları, bilhassa da öz kaynak kârlılığı azalmaktadır. Ancak bankalar bu kredilendirme politikalarında daha dikkatli davranarak teminatlı kredilere ağırlık vermekte, kredilerinin geri dönmeme problemleri azaltmakta, diğer taraftan işletme maliyetleri düşürmekte, daha düşük maliyetle faaliyette bulduklarını içinde faaliyet giderlerinin bir kısmını müşterilerine yansıtabilmektedirler (Güzel ve İltaş, 2018, s.528).

Bankalar, fon arzı yapan taraflarla fon talebinde bulunan taraflar arasında aracılık vazifesini üstlenmişlerdir. Genel olarak bankalar topladıkları mevduatları krediye dönüştürdükleri sürece net faiz marjı ve kârlılıkları daha da artacaktır. Diğer taraftan bir banka “Toplam krediler/Toplam Aktifler” oranını yükseltirken aynı zamanda risk seviyesini yükseltiyorsa bankanın kârlarında düşme beklenebilir (Taşkın, 2011,s.294).

2.2.2. Ticari Bankalarda Kârlılık ile Aktif Kalitesi İlişkisi

Likidite, bankada oluşan nakit fazlasını ya da gerektiği zaman yükümlülüklerini karşılayabilme ve müşterilerin taleplerini karşılayabilme yeteneği şeklinde ifade edilmektedir. Likidite riski ise bankaların mevcut ve gelecek yükümlülüklerini yerine getirememelerinden kaynaklanabilecek, gelir ve sermaye yapısında meydana gelme olasılığı olan kayıplar ifade eder. Risk ile getiri arasındaki yakın ilişkiden ötürü risk seviyesi yükseldikçe getirinin de artması beklenmektedir. Yüksek getiri elde edebilme beklentisiyle faaliyet göstererek likidite riskini yükselten bankalar; temerrüde düşme, ödeme güçlüğü ile karşılaşma, likidite sıkıntısı çekme gibi problemlerle de karşılaşma olasılığı mevcuttur (Çevik ve Boran, 2020, s.1740).

Bir ticari bankayı diğer işletmelerden ayırt eden en temel özellik, bankanın alıp-satmakta olduğu şeyin mal veya hizmet olmayıp likit varlıkların alınıp satılmasıdır. Bu nedenle, ticari bir işletme olan bankaların diğer işletmelere göre likidite riskiyle yüzleşme olasılığı daha yüksektir. Bu sebeple, ticari bankaların diğer işletmeler gibi kârlarını ençoklamaya çalışırken aynı zamanda likidite seviyelerini de korumaları gerekmektedir. Ticari bankaların tümüyle kar odaklı çalışmaları, bankaları beklenmeyen durumlar olduğunda her zaman likidite riskiyle karşı karşıya getirebilir. Bilhassa finansal istikrar olmayan ekonomik bir ortamda, bankaların likidite riski yönetimine ayrı bir önem vermeleri gerekmektedir. Likidite riski yönetimi kapsamında, ticari bankaların likidite riskiyle yüzleşmemek için normal zamanlarda kârlılık ve likidite

arasında denge kurmayı hedef alan bilanço yapısı oluşturmaları ve aktif kalitesini buna göre belirlemeleri gerekmektedir (Erdem vd., 2019, s.318).

Ticari bankalar aktiflerinin kârlılığını yükseltmek üzere iki yolu kullanabilirler: Birincisi, varlık kârlılığı oranının pay kısmını (dönem net kârını) artırmak, ikincisi ise payda kısmını (aktif toplamını) azaltmaktır. Bankanın varlıklar toplamını azaltması daha düşük seviyede işletme sermayesi bulundurmalarına, bu ise bankaların likiditesini azaltarak likidite riskinin artmasına neden olur. Aktif kârlılığının likidite riski üzerinde pozitif etkisinin olması, bankaların düşük bir seviyede işletme sermayesiyle faaliyetlerini sürdürdüklerinin bir göstergesi olabilir (Çelik ve Akârım, 2012, s.13).

Öz kaynak kârlılıkları daha fazla olan bankaların genelde daha düşük likidite seviyelerinde daha fazla risk alarak öz kaynaklar kârlılıklarını arttırmak eğiliminde oldukları görülmektedir (Ayaydın ve Karaaslan, 2014: 238). Bu durumda öz kaynaklar kârlılığının likidite riskini pozitif yönlü olarak etkilemesi beklenebilmektedir. Bununla birlikte, öz kaynak kârlılıkları daha yüksek olan bankalar aktiflerin ve özellikle kredilerinin finansmanında yabancı kaynaktan çok öz kaynak kullanarak borçlanma ihtiyaçlarını azaltabilirler. Neticede, yabancı kaynaklara duyulan gereksinimin azaltılması artan bir likidite riskiyle yüzleme olasılığının da azaltılması manasına gelmektedir (Çelik ve Akarım, 2012, s.15).

2.2.3. Ticari Bankalarda Kârlılık ile Gelir-Gider Yapısı İlişkisi

Bir ticari bankanın gelir ve gider kalemleri, faiz gelirleri, faiz dışı gelirler, faiz giderleri ve faiz dışı giderler olarak gruplandırılmaktadır. Faiz gelirlerinin büyük bir kısmı, bankanın kullandığı kredilerin karşılığında sağladığı faiz geliri ile birlikte diğer bankalara kullandırılmış fonlar ve menkul değerler cüzdanından elde edilmektedir. Faiz dışı gelirler içinde kambiyo gelirleri, komisyon gelirleri ve sermaye piyasası işlem gelirleri bulunmaktadır. Bankalar gerçekleştirdikleri diğer bankacılık işlemlerinin karşılığında hizmet bedeli olarak komisyon ve ücret almaktadırlar. Mevduat ve krediler gibi faiz ile ilgili hizmetlerle birlikte bankalar, ücretlerin ve komisyonlarının büyük kısmını bilanço dışı işlemlerden aldıkları komisyonlar şeklinde elde etmektedirler. Bankalar, nakit çıkışı gerektirmeyen gayrinakdî kredi işlemleri karşılığında komisyon gelirlerini yükseltebilmektedirler. Faiz giderleri içerisinde en büyük pay mevduatlara verilen faize ait olmakla beraber bankalar, kendi kullandıkları krediler için de faiz ödemesi yaparlar. Faiz dışı giderler ise personel giderleri, kira giderleri, vergiler ve amortismanlar gibi, genellikle sabit giderleri içermektedir (Göçmen, 2007, s.293)

Ticari bankalar aktif kârlılığını yükseltmek üzere iki yola başvurabilirler: Birincisi, varlık kârlılığı oranının pay kısmını (dönem net kârını) yükseltmek, ikincisi ise payda kısmını (varlık toplamını) azaltmaktır. Bankanın varlıklar toplamını azaltması daha düşük seviyede işletme sermayesi bulundurmalarına, bu ise bankaların likiditesini azaltarak likidite riskinin artmasına neden olur. Aktif kârlılığının likidite riski üzerindeki etkisinin pozitif bulunması, bankaların düşük bir işletme sermayesiyle faaliyetlerine devam ettiklerini göstermektedir (Çelik ve Akârım, 2012, s.13).

“Gelir-Gider Yapısı” oranları, ticari bankaların elde ettikleri kârların hangi gelir ve gider kalemlerinden etkilenmekte olduğu ve toplam gelirleri ve giderleri içinde hangi kalemlerin ağırlıklı olarak yer aldığını göstermektedir (Aktaş ve Kargin, 2007, s.41).

3. Literatür Özeti

Literatürde, bankaların kârlılığını etkileyen unsurlar konusunu ele alan ulusal ve uluslararası çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bankaların kârlılıkları hususundaki çalışmalar belli bir ülke üzerinde yoğunlaştığı gibi, birden fazla ülkeden oluşan ülke grupları üzerinde yapılmış çalışmalar vardır. Banka kârlılıklarını etkileyen unsurları belirlemek amacıyla, çok sayıda ampirik çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalarda ticari bankaların kârlılığını etkileyen faktörlerin hem makro (dışsal) hem de mikro (içsel) düzeyde ayrı ayrı incelendiği görülmektedir. Çalışmalardan bazıları bir ülke üzerinde yoğunlaşırken bazıları da birden çok ülkeyi karşılaştırmıştır.

Karakaş ve Acar (2022), çalışmalarında ticari bankalarda likiditenin kârlılık ile ilişkisini araştırmışlardır. Araştırma 2002-2020 dönemi için çeyreklik dönemler esas alınarak Türkiye’de faaliyet gösteren 20 ticari bankaya ait finansal verilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada panel veri analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, likit varlık oranı ve cari oranın aktif kârlılığı oranını pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Öz kaynak kârlılığı oranı ve net faiz marjını negatif, asit-test oranının aktif kârlılığı oranını negatif, öz kaynak kârlılığı oranı ve net faiz marjını pozitif, kredi/mevduat oranının her üç kârlılık oranını da negatif yönlü olarak etkilediği, bulguların genel olarak likidite ile kârlılık arasında negatif yönde bir ilişkiye işaret ettiği tespit edilmiştir.

Şekeroğlu ve Acar (2021) çalışmalarında, likiditenin ve finansal kaldıraçın bankaların aktif kârlılıkları ve öz sermaye kârlılıkları üzerindeki etkisini incelemiştir. Bu kapsamda, Türkiye’de faaliyet gösteren ticari bankalar üzerinde uygulama yapılmıştır. Çalışmada 2014-2019 dönemi için kalkınma ve yatırım bankaları hariç 31 banka örneklem olarak seçilmiş; likidite ölçüsü olarak likidite oranı, finansal kaldıraç ölçüsü olarak borç oranı ve kârlılık ölçüsü olarak da aktif ve öz sermaye kârlılığı oranları ele alınmıştır. Yapısal Eşitlik Modeli’nin uygulandığı çalışmanın sonuçlarına göre, finansal kaldıraçın öz sermaye kârlılığı üzerinde olumlu, aktif kârlılığı üzerinde ise olumsuz bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Likidite oranının gerek aktif gerekse öz sermaye kârlılığı üzerinde bir etkisinin olmadığı bulgulanmıştır.

Akgüneş (2021) çalışmasında, BIST Banka endeksinde bulunan bankaların kârlılıklarının finansal risk ve makroekonomik değişkenler ile olan ilişkisini analiz etmiştir. Çalışmada 2008-2019 dönemine ait veriler kullanılmıştır. Bu çalışmamızda bağımlı değişkenler aktif kârlılığı, öz kaynak kârlılığı ve net faiz marjı olarak alınmış, her bir değişken için ayrı panel regresyon denklemleri kurulmuştur. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre enflasyon ve likidite riskinin banka kârlılığını yükselttiği ancak piyasa kapitalizasyonu ve kredi riskinin ise istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Erbir (2020) çalışmasında, Türkiye’de faaliyet gösteren özel sermayeli yerli ve yabancı bankaların kârlılık oranlarına etki edebilecek faktörleri tespit etmeye yoğunlaşmıştır. Bankaların kârlılık oranları, Türkiye Bankalar Birliği (TBB) üyesi olan tüm bankaların verileri,

internet sayfalarından alınmıştır. Çalışmada kârlılık göstergeleri olarak öz kaynak kârlılığı, aktif kârlılığı ve net faiz marjı incelenmiştir. Kârlılığa etki edebilecek faktörler ise likidite oranı, maliyet/gelir oranı ve sermaye yeterlilik oranı (SYO) olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre net faiz marjı ile özsermaye kârlılığı, aktif kârlılığı ve SYO arasında pozitif yönlü bir korelasyon bulunmuştur. Araştırmada uygulanan çoklu regresyon analizlerinin sonucunda ise maliyet/gelir oranının özsermaye kârlılığı ve aktif kârlılığı üzerinde negatif yönlü bir etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir. Buna rağmen likidite oranının net faiz marjı üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu gözlenmektedir.

Uslu (2019) çalışmasında Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı sermayeli bankaların performanslarının karşılaştırılmasını amaçlamıştır. Türkiye’de faaliyet gösteren 12 yabancı sermayeli bankayı CAMELS performans analizi sistemiyle incelenmiştir. Analize dâhil olan yabancı sermayeli bankaların 2010-2016 dönemindeki performanslarını 23 finansal oran kullanarak ölçmüştür. Çalışmanın sonucunda 2010 yılı baz olarak alındığında 2016 yılında yabancı sermayeli bankaların yaklaşık % 50’sinde performansın düştüğü saptanmıştır. 2014 yılından sonra bankaların kârlılıklarının, yönetimin kalitesinin ve sermaye yeterliliklerinin düşme eğiliminde olduğu bulgulanmıştır. Anılan dönemde yabancı sermayeli bankaların likidite yeterliliklerinin ve aktif kalitelerinin yükseldiği, piyasa riskine duyarlılığın ise toparlandığı ve küçük bir artma sergilediği, sermaye yeterliliğinde fazla bir düşme olmasa dahi bazı bankaların sektör ortalamalarının altında kaldıkları belirlenmiştir.

Yılmaz ve Taşseven (2019) çalışmalarında, Türkiye’nin özel sermayeli ticari bankalarının 2007-2017 dönemine ait finansal performansını CAMELS tekniğine göre ölçmüşlerdir. Yapılan analizlere göre özel sermayeli ticari bankalar arasında yer alan 8 bankadan Akbank, İş Bankası, Anadolu Bankası ve Yapı Kredi Bankasının geçmiş 11 yıllık CAMELS puanı değerlerinin dönemsel ortalamalarının pozitif olduğu saptanmıştır. Araştırmada analize tabi tutulan bankalar arasında, Akbank ortalama CAMELS puanı en yüksek banka olmuştur. Buna karşılık, gruptaki diğer bankalardan Fibabanka, Şekerbank, Türk Ekonomi Bankası ve Turkish Bankın ise ortalamalarının negatif olduğu ve olumsuz performans sergiledikleri bulgulanmıştır.

Aydın (2019) çalışmasında Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların kârlılığı üzerinde etkili olan bankalara özgü, sektöre özgü ve makroekonomik faktörleri ampirik olarak analiz etmiştir. Türkiye’de faaliyet gösteren ticari bankaların 2005-2015 dönemine ait veriler esas alınmıştır. Veriler panel veri regresyon analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada ticari bankaların kârlılığını ölçmek üzere sırasıyla aktif kârlılığı ve öz sermaye kârlılığı kullanılmıştır. Sabit etkiler panel veri tahmincisinden elde edilen bulgulara göre kredi riski (takibe düşen krediler), banka büyüklüğü, faaliyet giderleri, banka sermayesi, faiz dışı gelirler ve ekonomik büyüme değişkenlerinin aktif kârlılığının anlamlı belirleyicileri olduğu tespit edilmiştir. Kârlılık ölçüsü olarak öz kaynak kârlılığının kullanıldığı modelde ise banka büyüklüğü, faaliyet giderleri, faiz gelirleri, faiz dışı gelirler, enflasyon oranı ve sektörel yoğunlaşma gibi değişkenlerin istatistiki olarak anlamlı belirleyiciler olduğu saptanmıştır.

Altumur vd. (2018), yaptıkları çalışmada 2017 yılı itibarıyla Türkiye’de faaliyette bulunan 21 yabancı sermayeli banka arasından aktif büyüklüklerine göre seçilen 10 yabancı sermayeli bankanın 2006-2016 dönemindeki 11 yıllık finansal performanslarını CAMELS performans

analizi kullanarak ölçmüşlerdir. Araştırmaya dâhil edilen 10 yabancı sermayeli bankanın referans değerleri ve finansal bilgileri kullanılmış ve finansal performansları ölçümlenmiştir. Gerçekleştirilen analizler neticesinde 2008 yılına kadar geçen sürede bu bankaların finansal performans açısından etkin oldukları ancak 2009-2012 yılları arasında finansal krizin etkilerinin devam etmesi sebebiyle finansal performanslarının düşük seyrettiği, 2013 yılı ve sonrasında ise tekrar düzelmeye başladığı bulgulanmıştır.

Elahi (2017) çalışmasında, Londra Borsası kotunda işlem gören, faaliyetlerini İngiltere’de ve Almanya’da yürüten bankaların likiditelerine etki eden faktörleri mukayeseli bir şekilde araştırmışlardır. İngiltere’den 8, Almanya’dan 8 banka olmak üzere toplamda 16 ticari bankanın 2006-2015 dönemine ait verileri panel veri regresyon analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, net faiz marjının her iki ülkede de likidite üzerinde önemli etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan bankaların büyüklükleri, kredi riski, kârlılık ve gelir çeşitlendirmesinin her iki ülkede de likiditeyle ilişkisinin istatistiki olarak anlamsız olduğu neticesine varılmıştır.

Işık vd. (2017) çalışmalarında, 2006-2014 dönemi için Türkiye’de faaliyet gösteren ticari bankalarının kârlılıklarını etkileyen içsel ve dışsal faktörlerin tespit edilmesini amaçlamışlardır. Çalışmanın sonuçları banka kârlılığının kredi riski ve likidite yönetimi değişkenlerinden negatif yönde etkilediğini, banka sermayesi, faiz gelirleri ve faiz dışı gelirler gibi değişkenlerden ise pozitif yönde etkilediğini göstermektedir. Çalışmanın sonucunda bankaların aktifleri ile kârlılıkları arasında ters-U şeklinde doğrusal olmayan bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Tespitler makroekonomik değişkenler açısından incelendiği zaman, ekonomik büyümenin bankaların kârlılığını pozitif yönde etkilediği bulgulanmıştır

Bora ve Arslan (2016) çalışmalarında, 1990-2013 yılları arasında Türkiye bankacılık sektöründe faaliyet gösteren özel sermayeli bankalar ile yabancı sermayeli bankaların davranışlarını karşılaştırmalı olarak incelemişlerdir. Yapılan araştırmada yerli sermayeli ve yabancı sermayeli ticari bankalar belli oranlar hesaplanarak oran (rasyo) analizi yöntemiyle karşılaştırılmıştır. Rasyo, analizi bilhassa karşılaştırmalar için kullanılabilen, anlaşılır olması ve yaygın bir yöntem olarak kullanılması sebebiyle seçilmiştir. Araştırma kapsamında hesaplanan oranlar; sermaye yeterlilik oranları, aktif kalitesi ile ilgili oranlar, likidite oranları, kârlılık oranları ve gelir-gider yapısıyla ilgili oranlardır. Ulaşılan bulgulara göre banka grupları enflasyonun ve buna bağlı olarak devlet tahvili ve hazine bonosu faizlerinin yüksek olduğu dönemlerde çok yüksek faize bağlı olarak yüksek kârlar elde etmişlerdir. Enflasyon oranlarının ve devlet tahvili-hazine bonosu faiz oranlarının düştüğü dönemlerde ise bankalar faiz dışı gelirlerini artırmışlardır.

Ayaydın ve Karaaslan (2014) çalışmalarında, likidite riskini tayin eden faktörleri saptamak üzere Türkiye’de faaliyet gösteren 23 bankanın 2003-2011 dönemine ait verilerini dinamik panel veri yöntemi ile analize tabi tutmuşlardır. Araştırmanın neticesinde likidite riskiyle kârlılık oranları arasında pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

İslamoğlu (2015) yapmış olduğu çalışmada borsa endeksindeki değişimlerin finansal oranlardaki değişimle açıklanıp açıklanamayacağını incelemiştir. 11 konvansiyonel ve 2 katılım bankasının (Türk Bankacılık Sektörünün önemli bölümünü temsil eden ve BIST XBANK Hisse

Senedi Endeksini oluşturan) 2002-2013 yılları arasında üçer aylık dönemlerde açıklanan mali tabloları Kamuyu Aydınlatma Platformu internet sitesinden alınmıştır. Döneme ait mali tablolar birleştirilmiş ve bu veriler kullanılarak konsolide mali rasyolar elde edilmiştir. Ampirik verilere göre borç/özsermaye oranındaki artış BIST XBANK Endeksi'ni olumsuz etkilerken, özkaynakların toplam aktiflere oranı Endeks'in büyümesi üzerinde olumlu etki yapmaktadır. Ayrıca, özkaynakların toplam aktiflere oranı ve karşılıklar/takipteki krediler oranının BIST XBANK Endeksi ile nedensellik ilişkisi olduğu doğrulanmıştır.

Çelik ve Akârım (2012) çalışmalarında, hisse senetleri İMKB'de işlem gören ticari bankaların, likidite riski yönetimlerini etkileyen unsurları panel regresyon analizi yöntemi ile test etmişlerdir. Analizin kapsamında 1998-2008 döneminde İMKB'de işlem gören 9 banka analiz edilmiştir. Analizlerin sonucuna göre riskli likit varlıklar ve öz kaynaklar kârlılığı değişkenlerinin likidite riskiyle negatif yönde ilişkili olduğu, dış finansman ve varlık kârlılığı değişkenlerinin ise likidite riskiyle pozitif yönde ilişki içinde olduğu saptanmıştır.

Sakarya (2010) araştırmasında, İMKB'de işlem görmekte olan yerli sermayeli ve yabancı sermayeli ticari bankaların CAMELS analiziyle performanslarını ölçmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre yabancı sermayeli bankaların piyasa risklerinin, aktif kaliteleri açısından göreceli olarak daha iyi durumda olduğu; yerli sermayeli bankaların ise kârlılık, likidite ve sermaye yeterliliği bakımından göreceli olarak daha iyi durumda olduklarını tespit edilmiştir.

Eichengreen ve Gibson (2001) araştırmalarında, ticari bankaların likit varlıklarını azaltmasının başka bir ifadeyle likiditelerini azaltarak likidite riskini artırmakta olduğunu, bununla beraber banka kârlılığının da yükseldiğini saptamışlardır.

Demirgüç ve Huizinga (1999) araştırmalarında, 1988-1995 tarihleri arasında ticari bankaların kârlılığını ve faiz marjının belirleyicilerini saptamak üzere yaptıkları analizler sonucunda likidite değişkeninin bankaların aktif kârlılığı ile negatif ilişki içinde olduğu buna karşılık aktif kârlılığı ile faiz marjı arasında pozitif ilişkili bulunduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Molyneux ve Thornton (1992) yaptıkları araştırmada, 1986-1989 yılları arasını içeren 18 AB ülkesine ait veriler kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre aktiflerin kârlılığı ile öz kaynaklar, faiz oranları, personel giderleri, yoğunlaşma ve kamu mülkiyeti arasında pozitif; aktif kârlılığı ile likidite arasında negatif yönlü bir ilişki bulunduğu saptanmıştır.

4. Veri ve Metodoloji

4.1. Veri

Bu çalışmada Türk Bankacılık Sistemi'nde faaliyette bulunan 8 adet özel sermayeli ve 8 adet yabancı sermayeli bankanın kârlılıkları ve kârlılıklarını etkileyen faktörler, 2010-2020 dönemi için karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Ticari bankaların kârlılıklarının likidite ve likidite riski ile ilişkisini tespit etmek amacıyla veri setine dâhil edilen yerli sermayeli ve yabancı sermayeli ticari bankaların on bir yılı için veri seti hazırlanmıştır. Yerli sermayeli ve yabancı sermayeli ticari bankalara ait finansal tablo verileri ile finansal oranlar Türkiye Bankalar Birliği web sitesinden temin edilmiştir. Bu şekilde hazırlanan veri tabanı, SPSS 22 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Ticari bankaların kârlılıklarının bir ölçüsü olarak genelde “aktif kârlılığı” ve “öz kaynak kârlılığı” rasyoları kullanılmaktadır. Ticari bankaların aktif kârlılığı, dönem net kârlarının aktif toplamına bölünmesiyle hesaplanmaktadır. Öz kaynak kârlılığı ise dönem net kârının öz kaynaklara oranlanmasıyla hesap edilmektedir. Bu sebeple bu kârlılık oranlarının ticari bankaların likidite oranları, bilanço yapısı oranları, aktif kalitesi oranları ve gelir-gider yapısı oranlarıyla ilişkilerinin incelenmesi bu çalışmadaki ampirik çalışmanın başlangıç noktası olarak alınmıştır.

Literatürdeki öncül çalışmalar incelendiği zaman bu çalışmaların büyük bir kısmında verilerin analiz edilmesinde korelasyon ve regresyon analizi yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada da veri tabanı ile hazırlanan veriler korelasyon ve regresyon analizi yöntemleri kullanılarak istatistikî analize tabi tutulmuştur. Korelasyon analizi, iki ya da daha fazla sayıda değişken seti arasındaki ilişki yapısını çok değişkenli analiz etmeye yarayan tekniklerden bir tanesidir. Basit korelasyon, iki değişken arasındaki ilişkinin büyüklüğünü, yönünü ve önemini ortaya koyan yöntemdir (Özdamar, 2002, s.537). Doğrusal regresyon analizi ise belirlenmek istenen değişkenden daha kolay veya daha erken saptanabilen değişken(ler)den yola çıkarak belirlenmek istenen değişkeni tahmin eden bir model oluşturma yöntemidir (Alpar, 2010, s. 289).

4.2. Metodoloji

Çalışmada bankaların performanslarının analizinde kullanılan oran analizi yöntemi Türkiye’de kurulmuş 11 yabancı sermayeli ticari banka ile 11 yerel sermayeli (kamu bankası ve özel bankalar) seçilerek 2010-2012 faaliyet dönemlerini içerecek şekilde uygulama yapılmıştır. Uygulamada TBB Bankalarımız kitaplarından likidite oranları, aktif kalitesi oranları, kârlılık oranları ve gelir- gider yapısı oranları seçilerek bu oranlar arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Ayrıca kârlılığı etkileyen faktörlerde regresyon yöntemi ile analiz edilmiştir. Analizde 2010-2020 dönemine ait 11 yıllık faaliyet dönemi verileri kullanılmıştır.

Yabancı sermayeli bankalardan 11 tanesi aktif büyüklüğü açısından 11 yerel sermayeli banka ile yaklaşık eş değer olacak şekilde seçim yapılacaktır. Regresyon ve korelasyon analizleri yabancı sermayeli ve özel sermayeli bankalar için ayrı ayrı yapılarak iki grup tüm yönleriyle likidite riski ve kârlılık arasındaki ilişki boyutuyla analiz edilecektir. Ayrıca gerekli istatistikî analizler t-testi ile yerli sermayeli bankaların ve yabancı sermayeli bankaların likidite ve kârlılıklarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı da analiz edilmiştir.

4.2.1. Modele Dâhil Edilecek Bankaların Seçimi

Araştırmanın kapsamına yabancı sermayeli bankalardan aktif yapıları, şube sayıları ve personel sayıları gibi büyüklükleriyle bankacılık sektörünü temsil edebilme nitelikleri bakımından yalnızca Türkiye’de kurulu yabancı sermayeli mevduat bankaları dâhil edilecektir. Ayrıca analize dâhil bankaların tümü analizi yapılan dönemler boyunca yabancı sermayeli bankalar olmayabileceği varsayımı da dikkate alınarak TBB’nin Mayıs 2020 yılı verilerine göre seçilen yabancı sermayeli bankaların tümü, yabancı sermayeli bankalar olarak faaliyetlerini sürdürenlerden seçilmiştir.

Tablo 1: Araştırma kapsamına dâhil edilen bankalar ve temel bilgileri

	Toplam Aktifler	Toplam Krediler	Toplam Mevduat	Toplam Özkaynaklar	Şube Sayısı (Adet)	Çalışan Sayısı (Adet)
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	942.601	600.660	629.874	93.278	1.752	24.673
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	698.897	439.487	414.044	46.485	936	16.748
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	680.026	449.745	457.286	42.931	1.013	20.171
Türkiye İş Bankası A.Ş.	593.902	365.522	368.876	67.781	1.227	23.518
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	459.694	293.225	254.280	47.564	835	16.037
Akbank T.A.Ş.	446.101	253.319	268.570	62.919	716	12.459
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	140.048	82.932	93.773	11.410	455	8.850
Şekerbank T.A.Ş.	37.504	25.927	30.744	2.636	238	3.272
Fibabanka A.Ş.	27.225	19.520	17.667	1.874	50	1.549
Anadolubank A.Ş.	25.394	14.704	16.604	3.223	114	1.646
Turkish Bank A.Ş.	1.633	1.029	1.203	213	8	167
YEREL SERMAYELİ BANKALAR	4.053.025	2.546.070	2.552.921	380.314	7.344	129.090
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	492.798	315.085	321.512	62.082	892	18.656
QNB Finansbank A.Ş.	227.253	149.358	130.560	19.222	475	11.111
Denizbank A.Ş.	199.256	135.018	123.366	22.889	696	11.932
ING Bank A.Ş.	61.225	38.725	40.205	8.954	191	3.442
HSBC Bank A.Ş.	43.482	26.269	30.990	3.497	77	1.948
Alternatifbank A.Ş.	35.598	22.729	18.403	2.326	44	859
Burgan Bank A.Ş.	23.124	17.522	13.942	1.670	32	951
Citibank A.Ş.	18.998	6.682	14.867	3.232	3	379
Arap Türk Bankası A.Ş.	5.576	1.725	2.855	1.153	7	279
Deutsche Bank A.Ş.	4.407	2.366	1.686	818	1	111
ICBC Turkey Bank A.Ş.	24.863	9.969	12.036	1.315	39	730
YABANCI SERMAYELİ BANKALAR	1.136.580	725.448	710.422	127.158	2.457	50.398
ARAŞTIRMA KAPSAMI TOPLAM	5.189.605	3.271.518	3.263.343	507.472	9.801	179.488
Toplam	5.663.536	3.608.752	3.308.203	571.984	9.939	186.612
ARAŞTIRMA KAPSAMI %	0,916319	0,906551	0,98644	0,887214	0,986115	0,961825

Tablo 1’de görüldüğü üzere modele dâhil edilen bankalar Türk Bankacılık Sistemi’nin aktif büyüklüğü açısından %90,1’ini, toplam kullanılan krediler açısından % 90,6’sını ve toplanan mevduat açısından %98,6’sını temsil etmektedir. Yine aynı tabloda araştırma kapsamındaki 22 ticari banka Türk Bankacılık Sistemi’nin 2020 yılı için toplam aktifinin %91’ini, öz kaynak toplamı için %88’ini, krediler toplamı için %90’ını, mevduat toplamı için %98’ini, şube sayısı olarak %98’ini ve çalışan sayısı olarak %96’sını temsil ettiği görülmektedir. Bu yönüyle seçilen örneklem, evrenin çok büyük bir kısmını temsil etme özelliği taşımaktadır.

4.2.2. Modelde Kullanılacak Değişkenler

Araştırmada, kullanılan bağımlı değişkenler“aktif kârlılığı” ve “öz kaynak kârlılığıdır.”Modeldeki bağımsız değişkenler ise; Bu değişkenler ve banka kârlılıkları üzerinde beklenen etkileri olarak Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2:2 Modelde kullanılacak değişkenlerin açıklanması

Boyut	Modele Değişken	Dâhil Edilecek	BAĞIMLI DEĞİŞKENLER			
Banka kârlılığı	$\frac{\text{Ortalama Aktif kârlılığı (ROA)}}{\text{DönemNetKarı}} \text{ ToplamAktif}$		Oran, bankanın varlıklarının/aktifinin kârlılığını ifade etmektedir.		AK	
	$\frac{\text{Ortalama Öz kaynak kârlılığı (ROE)}}{\text{DönemNetKarı}} \text{ Özkaynaklar}$		Oran, bankanın öz kaynaklarının kârlılığını ifade etmektedir.		ÖK	
BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER						
Likidite	$\frac{\text{LikitAktifler}}{\text{ToplamAktifler}}$		Bankanın toplam varlıklarının kadarının varlıklardan oluştuğunu	ne likit gösteren orandır.	Oranın artmasının bankanın kârlılığının azaltması beklenmektedir.	
	$\frac{\text{LikitAktifler}}{\text{KısaVadeliYükümlülükler}}$		Bankanın varlıkları ile kısa vadeli yükümlülüklerini karşılama derecesini gösterir.	likit	Oranın yükselmesinin bankanın kârlılığının azaltması beklenmektedir.	LA/TA
BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER						
Boyut	Modele Değişken	Dâhil Edilecek	BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER			
Aktif Kalitesi	$\frac{\text{ToplamKrediler}}{\text{ToplamVarlıklar}}$		Kredilerin toplamının aktif toplamının yüzde kaçını oluşturduğunu gösteren orandır. Kredilerin aktif içindeki payı yükseldikçe bankaların kârlarının da artması beklenir.	Oranın artmasıyla bankanın kârlılığının artması beklenmektedir.	LA/KVY	
	$\frac{\text{ToplamKrediler}}{\text{ToplamMevduat}}$		Bankanın kullandığı kredilerin topladığı mevduatlara oranla büyüklüğünü gösteren orandır.	Oranın artmasıyla bankanın kârlılığının artması beklenmektedir.	TK/TA	
	$\frac{\text{DonukAktifler}}{\text{ToplamKrediler}}$		Bankaların donuk aktiflerinin toplamına oranlanmasıyla bulunur.	Oranın artmasıyla bankanın kârlarının azalması beklenmektedir.	TK/TM	
Gelir-Gider Yapısı	$\frac{\text{FaizGelirleri}}{\text{FaizGiderleri}}$		Bankanın faiz gelirleri ile faiz giderleri arasındaki ilişkiyi göstermektedir.	Oranın artmasıyla bankanın kârlarının artması beklenmektedir.	Fgel/Fgid	
	$\frac{\text{FaizDışıGelirler(Net)}}{\text{DiğerFaaliyetGiderleri}}$		Bankanın faiz dışı gelirleriyle faaliyet giderleri	Oranın artmasıyla bankanın kârlarının artması	Fdgel/dfgid	

arasındaki ilişkiyi beklenmektedir.
göstermektedir.

4.2.3. Araştırma Modeli

Bu çalışmada oluşturulan modelin regresyon tahminci denklemi (1) ve (2) nolu eşitlikte ifade edilmiştir:

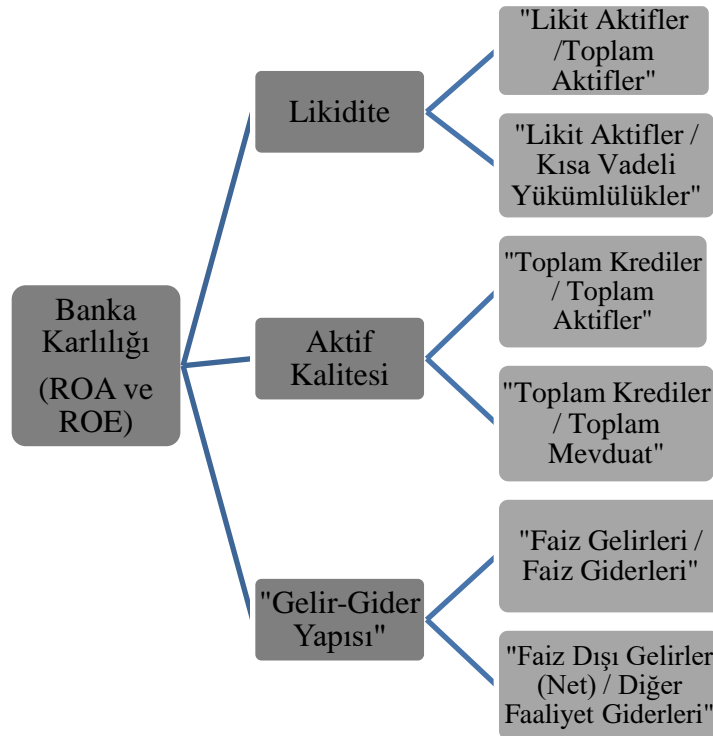
$$(1) ak_{it} = \beta_0 + \beta_1(LA/LT)_{it} + \beta_2(LA/KVY)_{it} + \beta_3(TK/TA)_{it} + \beta_4(TK/TM)_{it} + \beta_5(Fgel/Fgid)_{it} + \beta_6(fdgel/dfgid)_{it} + e_{it}$$

$$(1) ök_{it} = \beta_0 + \beta_1(LA/LT)_{it} + \beta_2(LA/KVY)_{it} + \beta_3(TK/TA)_{it} + \beta_4(TK/TM)_{it} + \beta_5(Fgel/Fgid)_{it} + \beta_6(fdgel/dfgid)_{it} + e_{it}$$

Tahminci denklemlerindeki parametrelerin açılımları ise aşağıdaki gibidir:

E = hata terimi , β = Sabit katsayı.

Modelde “i” parametresi “1, 2, 3,, 11” biçiminde banka sayısını, “t” parametresi “2010, 2011,, 2020” biçiminde zaman aralığını göstermektedir. Bağımlı değişkenlerin içsel ve dışsal belirleyicileri Çoklu Regresyon Yöntemiyle araştırılmıştır. Ayrıca değişkenler arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile inceleme tabi tutulmuş, değişkenlerin banka gruplarına göre farklılaşma düzeyleri ise t testine tabi tutulmuştur.

Şekil 1: Araştırma modelinin şematik ifadesi

5. Ampirik Bulgular

5.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 3: Araştırma kapsamındaki ticari bankaların genel tanımlayıcı istatistikleri

Oran (%)	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Aktif Kârlılığı (ROA)	-2,20	6,50	1,33	1,05
Öz kaynak kârlılığı (ROE)	-31,40	35,30	10,88	7,54
Likit Aktifler/Toplam Aktifler	8,40	91,30	28,29	13,82
Likit Aktifler/KV. Yükümlülükler	13,50	164,30	52,02	26,46
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	5,50	84,70	60,57	12,56
Toplam krediler/Toplam Mevduat	9,40	287,30	103,22	29,18
Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faal. Gid.	-159,30	308,80	64,02	54,48
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	128,30	1510,70	223,17	128,62

Tablo 3 İncelendiğinde araştırma kapsamındaki ticari bankaların aktif kârlılığının ortalama %1,3, öz kaynaklar kârlılığının ise %10,88 olduğu görülmektedir. Ticari bankaların likiditeleri ile ilgili olarak “Likit Aktifler / Toplam Aktifler” oranı ortalaması %28,39, “Likit Aktifler / KV. Yükümlülükler” ortalaması %52,02’dir. Ticari bankaların “Toplam Krediler/Toplam Aktifler” oranı ortalaması %60,57, “Toplam Krediler/Toplam Mevduat” oranı %100,22’dir. Faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranı ortalama %223,17, “Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri” oranı ortalaması %64,02’dir.

Tablo 4: Yerli sermayeli bankalar temel tanımlayıcı istatistikler

Oran (%)	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Aktif kârlılığı (ROA)	-2,20	3,00	1,28	0,78
Özkaynak kârlılığı (ROE)	-31,40	31,20	11,62	7,25
Likit Aktifler/Toplam Aktifler	8,40	64,50	23,73	9,59
Likit Aktifler/KV. Yükümlülükler	13,50	164,30	43,00	20,54
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	29,40	84,70	64,23	8,44
Toplam krediler/Toplam Mevduat	45,70	124,80	100,49	14,90
Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faal. Gid.	-25,00	308,80	67,62	49,82
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	128,30	251,20	184,35	22,45

Tablo 4 incelendiğinde yerli sermayeli bankaların ortalama aktif kârlılığının %1,28, ortalama öz kaynak kârlılığının %11,62 olduğu görülmektedir. Ticari bankaların likiditeleri ile ilgili olarak “Likit Aktifler / Toplam Aktifler” oranı ortalaması %23,73, “Likit Aktifler / KV. Yükümlülükler” ortalaması %43’tür. Ticari bankaların “Toplam Krediler/Toplam Aktifler” oranı ortalaması %64,23, “Toplam Krediler/Toplam Mevduat” oranı %100,49’dur. Faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranı ortalama %184,35, “Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri” oranı ortalaması %67,62’dir.

Tablo 5: Yabancı sermayeli bankalar temel tanımlayıcı istatistikler

Oran (%)	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Aktif Kârlılığı (ROA)	-1,30	6,50	1,37	1,26
Öz kaynak kârlılığı (ROE)	-14,90	35,30	10,14	7,78
Likit Aktifler/Toplam Aktifler	10,80	91,30	32,85	15,80
Likit Aktifler/KV. Yükümlülükler	20,20	163,10	61,04	28,63
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	5,50	78,90	56,91	14,79
Toplam krediler/Toplam Mevduat	9,40	287,30	105,95	38,38
Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faal. Gid.	-159,30	307,50	60,41	58,76
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	129,30	1510,70	261,99	172,29

Tablo 5 incelendiğinde yabancı sermayeli bankaların ortalama aktif kârlılığının %1,37, ortalama öz kaynak kârlılığının %10,14 olduğu görülmektedir. Ticari bankaların likiditeleri ile ilgili olarak “Likit Aktifler / Toplam Aktifler” oranı ortalaması %32,85, “Likit Aktifler / KV. Yükümlülükler” ortalaması %61,04’tür. Ticari bankaların “Toplam Krediler/Toplam Aktifler” oranı ortalaması %56,91, “Toplam Krediler/Toplam Mevduat” oranı %105,95’tir. Faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranı ortalama %261,99, “Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri” oranı ortalaması %60,41’dir.

5.2. Yerli Sermayeli Bankalar ile Yabancı Sermayeli Bankaların Oranlarındaki Farklılaşmaların t Testi ile Analizi

Tablo 6: Yerli sermayeli ve yabancı sermayeli banka grup istatistikleri

	Banka türü	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
% verilerle				
Aktif kârlılığı (ROA)	Yerli Sermayeli Bankalar	1,28	0,78	0,07
	Yabancı Sermayeli Bankalar	*1,37	1,26	0,11
Öz kaynak kârlılığı (ROE)	Yerli Sermayeli Bankalar	*11,62	7,25	0,65
	Yabancı Sermayeli Bankalar	10,14	7,78	0,70
Likit Aktifler/Toplam Aktifler	Yerli Sermayeli Bankalar	23,73	9,59	0,87
	Yabancı Sermayeli Bankalar	*32,85	15,80	1,43
Likit Aktifler/KV. Yükümlülükler	Yerli Sermayeli Bankalar	43,00	20,54	1,86
	Yabancı Sermayeli Bankalar	*61,04	28,63	2,60
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	Yerli Sermayeli Bankalar	*64,23	8,44	0,76
	Yabancı Sermayeli Bankalar	56,91	14,79	1,34
Toplam Krediler/Toplam Mevduat	Yerli Sermayeli Bankalar	100,49	14,90	1,35
	Yabancı Sermayeli Bankalar	*105,95	38,38	3,48
Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faal. Gid.	Yerli Sermayeli Bankalar	*67,62	49,82	4,52
	Yabancı Sermayeli Bankalar	60,41	58,76	5,34
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	Yerli Sermayeli Bankalar	184,35	22,45	2,04
	Yabancı Sermayeli Bankalar	*261,99	172,29	15,66

Tablo 6 incelendiğinde yabancı sermayeli bankaların aktif kârlılığı ortalamasının yerli sermayeli bankalardan daha yüksek olduğu görülmekte olup diğer taraftan öz kaynakların kârlılığı ortalaması açısından yerli sermayeli bankaların yabancı sermayeli bankalardan daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Yabancı sermayeli bankaların likiditeyi temsil eden her iki oran ortalaması bakımından da yerli sermayeli bankalardan daha iyi durumda oldukları görülmektedir. Yerli sermayeli bankaların “Toplam Krediler/Toplam

Aktifler” oranı ortalaması yabancı sermayeli bankalarinkinden daha yüksektir.“Toplam Krediler/Toplam Mevduat” oranı ortalaması açısından yabancı sermayeli bankaların durumu daha iyidir.“Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri” oranı ortalaması ile ilgili olarak yabancı sermayeli bankaların oranı yerli sermayeli bankalarinkinden daha yüksektir.Yerli sermayeli bankaların “Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri” oranı yabancı sermayeli bankalarinkinden daha iyidir.

Tablo 7: T testi sonuçları

	F.	Sig.	T	Sig. (2-tailed)	Ortala ma Farkı	Std Hata Farkı	%95 Güven Düzeyinde Farklar	
							En Düşük	En Yüksek
Aktif Kârlılığı (ROA)	10,86	0,001	-0,690	0,491	-0,09	0,13	-0,35	0,17
Öz kaynak kârlılığı (ROE)	2,68	0,102	1,538	0,125	1,48	0,96	-0,41	3,39
Likit Aktifler/Toplam Aktifler	33,97	0,000	-5,429	0,000	-9,12	1,68	-12,43	-5,81
Likit Aktifler/KV. Yükümlülükler	16,43	0,000	-5,629	0,000	-18,03	3,20	-24,34	-11,72
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	45,10	0,000	4,730	0,000	7,32	1,54	4,27	10,37
Toplam krediler/Toplam Mevduat	36,21	0,000	-1,460	0,146	-5,46	3,74	-12,83	1,90
Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faal. Gid.	2,44	0,119	1,030	0,304	7,21	7,00	-6,58	21,00
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	44,75	0,000	-4,916	0,000	-77,64	15,79	-108,76	-46,52

Tablo 7’de T-testi sonuçlarına göre aşağıdaki tespitler yapılmıştır:

-Aktif kârlılığının yerli sermayeli bankalar ile yabancı sermayeli bankalar arasında anlamlı bir şekilde (sig.<0,05) farklılaştığı görülmektedir. Buna göre yabancı sermayeli bankaların aktif kârlılığının yerli sermayeli bankalardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

-Öz kaynak kârlılığının yerli sermayeli bankalarla yabancı sermayeli bankalar arasında istatistiki olarak anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

-“Likit Aktifler/Toplam Aktifler” oranının yerli sermayeli bankalarla yabancı sermayeli bankalar arasında anlamlı bir şekilde (sig.<0,05) farklılaşmaktadır. Buna göre yabancı sermayeli bankaların “Likit Aktifler/ Toplam Aktifler” oranı yerli sermayeli bankalardan daha yüksektir.

-“Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler” oranı yerli sermayeli bankalar ile yabancı sermayeli bankalar arasında anlamlı bir şekilde (sig.<0,05) farklılaşmaktadır. Yabancı sermayeli bankaların “Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler” oranı yerli sermayeli bankalarinkinden çok yüksektir.

-“Toplam Krediler/Toplam Aktifler” oranı yerli sermayeli bankalar ile yabancı sermayeli

bankalar arasında istatistiki olarak anlamlı bir şekilde (sig.<0,05) farklılaşmaktadır. Buna göre yerli sermayeli bankaların “Toplam Krediler/Toplam Aktifler” oranı yabancı sermayeli bankalarınkinden daha yüksektir.

-“Toplam Krediler/Toplam Mevduat” oranı yerli sermayeli bankalarla yabancı sermayeli bankalar arasında istatistiki olarak anlamlı bir şekilde (sig.<0,05) farklılaşmaktadır. Buna göre yabancı sermayeli bankaların “Toplam Krediler / Toplam Mevduat” oranı yerli sermayeli bankalara göre daha yüksektir.

“Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri” oranı yerli sermayeli bankalarla yabancı sermayeli bankalar arasında istatistiki olarak anlamlı şekilde (sig.>0,05) farklılaşmamaktadır.

-“Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri” oranı yerli sermayeli bankalarla yabancı sermayeli bankalar arasında istatistiki olarak anlamlı şekilde (sig.<0,05) farklılaşmaktadır. Buna göre yabancı sermayeli bankaların “Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri” oranı yerli sermayeli bankalara göre çok daha yüksektir.

5.3. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Tablosu

Aşağıda hem yerli ve hem de yabancı sermayeli bankalar için değişkenler arasındaki korelasyon tabloları yer almaktadır.

Tablo 8: Yerli sermayeli bankalar korelasyon tablosu

Pearson Correlation	ROA	ROE	Likitaktifler_Toplam aktifler	Likitaktifler_kv yükümlülükler	Toplam krediler_toplam aktifler	Toplam krediler_toplam mevduat	Faizdışı gelirler_Diğer faaliyet	Faiz gelirleri_Faiz giderleri
Aktif Kârlılığı (ROA)	R 1 P							
Öz kaynak kârlılığı (ROE)	R ,925** P ,000	1						
Likitaktifler_Toplam aktifler	R ,041 P ,658	,008	1					
Likitaktifler_kv yükümlülükler	R ,050 P ,587	-,008	,711**	1				
Toplam krediler_toplam aktifler	R -,219* P ,016	-,179*	-,662**	-,369**	1			
Toplam krediler_toplam mevduat	R -,004 P ,969	,035	-,489**	-,238**	,755**	1		
Faizdışı gelirler_Diğer faaliyet	R ,329** P ,000	,248**	-,212*	-,013	-,071	,008	1	
Faiz gelirleri_Faiz giderleri	R ,267** P ,003	,147	,279**	,142	-,199*	-,104	-,327**	1
		,108	,002	,119	,029	,257	,000	

iderleri

****.** Korelasyon 0,01 düzeyinde (2-kuyruklu) önemlidir.

***.** Korelasyon 0,05 düzeyinde (2-kuyruklu) önemlidir.

Tablo 8 incelendiği zaman, yerli sermayeli bankaların aktif kârlılığıyla likidite oranları arasında anlamlı istatistiki bir ilişki tespit edilememiştir. Aktif kalitesi oranlarından “Toplam Krediler/Toplam Aktifler” oranı ile yerli sermayeli bankaların aktif kârlılıkları arasında istatistiki olarak anlamlı zayıf negatif yönde bir ilişki mevcuttur. Yerli sermayeli bankaların gelir - gider yapısı oranları ile kârlılık oranları arasında istatistiki olarak anlamlı ilişki mevcuttur. Buna göre “Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri” oranı ile yerli sermayeli bankaların aktif kârlılıkları arasında istatistiki olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki mevcuttur. Yerli sermayeli bankaların “Faiz Dışı Gelirler / Diğer Faaliyet Giderleri” oranıyla aktif kârlılıkları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki mevcuttur.

Tablo 8 incelendiğinde yerli sermayeli bankaların öz kaynak kârlılıklarıyla likidite oranları arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişkinin mevcut olmadığı görülmektedir. Yerli sermayeli bankaların aktif kalitesi oranlarından “Toplam Krediler/Toplam Aktifler” oranı ile öz kaynak kârlılıkları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki mevcuttur. Yerli sermayeli bankaların, gelir - gider yapısı oranlarından “Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri” oranıyla öz kaynak kârlılığı arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki mevcuttur.

Tablo 9: Yabancı sermayeli bankalar korelasyon tablosu

Pearson Correlation	ROA	ROE	Likit aktifler_ Toplam aktifler	Likit aktifler_ kv yükümlülükler	Toplam krediler_ toplam aktifler	Toplam krediler_ Toplam mevduat	Faiz dışı gelirler_ Diğer faaliyet	Faiz gelirleri_ Faiz giderleri
Aktif Kârlılığı (ROA)	R 1							
	P							
Öz kaynak kârlılığı (ROE)	R ,893**	1						
	P ,000							
Likitaktifler_ Toplam aktifler	R ,347**	,170	1					
	P ,000	,063						
Likitaktifler_ kv yükümlülükler	R ,327**	,133	,848**	1				
	P ,000	,146	,000					
Toplam krediler_ toplam aktifler	R -,420**	-,254**	-,875**	-,741**	1			
	P ,000	,005	,000	,000				
Toplam krediler_ Toplam mevduat	R -,265**	-,221*	-,433**	-,186*	,553**	1		
	P ,003	,015	,000	,041	,000			
Faiz dışı gelirler_ Diğer faaliyet	R ,127	,187*	-,128	-,141	-,105	-,285**	1	
	P ,167	,040	,162	,124	,251	,002		
Faiz gelirleri_ Faiz giderleri	R ,454**	,252**	,438**	,530**	-,526**	-,152	-,186*	1
	P ,000	,005	,000	,000	,000	,096	,041	
**. Korelasyon 0,01 düzeyinde (2-kuyruklu) önemlidir.								
*. Korelasyon 0,05 düzeyinde (2-kuyruklu) önemlidir.								

Tablo 9 incelendiğinde yabancı sermayeli bankaların aktif kârlılıkları ile bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiler aşağıdaki gibidir:

- Yabancı sermayeli bankaların “Likit Aktifler/Toplam Aktifler” oranıyla aktiflerin kârlılıkları arasında istatistiki olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki mevcuttur.
- Yabancı sermayeli bankaların “Likit Aktifler/ Kısa Vadeli Yükümlülükler” oranı ile aktiflerin kârlılıkları arasında istatistiki olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki mevcuttur.
- Yabancı sermayeli bankaların “Toplam Krediler/Toplam Aktifler” oranı ile aktif kârlılıkları arasında istatistiki olarak anlamlı negatif yönde zayıf bir ilişki mevcuttur.
- Yabancı sermayeli bankaların “Toplam Krediler/Toplam Mevduat” oranı ile aktif kârlılıkları arasında istatistiki olarak anlamlı negatif yönde zayıf bir ilişki mevcuttur.
- Yabancı sermayeli bankaların “Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri” oranı ile aktif kârlılıkları arasında istatistiki olarak anlamlı pozitif yönde bir ilişki mevcuttur.
- Yabancı sermayeli bankaların “Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri” oranı ile aktif kârlılıkları arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki mevcut değildir.

Tablo 9 incelendiğinde yabancı sermayeli bankaların öz kaynak kârlılıkları ile bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiler aşağıdaki gibidir:

- Yabancı sermayeli bankaların öz kaynak kârlılıklarıyla likidite oranları arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.
- Yabancı sermayeli bankaların aktif kalitesi oranlarından “Toplam Krediler/Toplam Aktifler” oranı ile öz kaynaklar kârlılığı arasında istatistiki olarak anlamlı negatif yönde zayıf bir ilişki mevcuttur.
- Yabancı sermayeli bankaların aktif kalitesi oranlarından “Toplam Krediler/Toplam Mevduat” oranı ile öz kaynaklar kârlılığı arasında istatistiki olarak anlamlı negatif yönde zayıf bir ilişki mevcuttur.
- Yabancı sermayeli bankaların gelir-gider yapısı oranlarından “Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri” oranı ile öz kaynaklar kârlılığı arasında istatistiki olarak anlamlı pozitif yönde zayıf bir ilişki mevcuttur.
- Yabancı sermayeli bankaların gelir-gider yapısı oranlarından “Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri” oranı ile öz kaynaklar kârlılığı arasında istatistiki olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki mevcuttur.

Yerli sermayeli bankaların “Faiz Dışı Gelirler / Diğer Faaliyet Giderleri” oranı ile aktif kârlılıkları arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki mevcutken yabancı sermayeli bankalarda bu ilişkinin istatistiki olarak anlamlı olmaması; yerli sermayeli bankaların temel bankacılık faaliyetleri olan mevduat toplama ve kredi kullandırmanın dışında diğer bankacılık faaliyetlerini de aktif ve verimli olarak gerçekleştirdiklerini, ancak yabancı sermayeli bankaların diğer bankacılık faaliyetlerinde etkili olamadıklarını göstermektedir.

Likidite oranları ile hem öz kaynak kârlılığı hem de aktif kârlılığı açısından yerli sermayeli

bankalar ve yabancı sermayeli bankalarda istatistiki olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Pasiouras ve Kosmidou (2007), 1995-2001 dönemi verileriyle Avrupa’da faaliyette bulunan 15 ticari yerli ve yabancı sermayeli bankaların kârlılıklarını etkileyen unsurları araştırmışlardır. Yerel bankalarda likidite riskiyle bankaların aktif kârlılıkları arasında pozitif yönlü, yabancı bankalarda ise negatif yönlü bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada ulaşılan sonuca göre de yerel sermayeli bankalarda likidite ile aktif kârlılığı pozitif ilişki içinde olmakla birlikte öz kaynak kârlılığı arasında negatif ilişki söz konusudur (istatistiki olarak anlamlı olmamakla birlikte).

4.4. Regresyon Analizleri

Tablo 10: Yerli sermayeli bankalar regresyon analizi özeti (ROA)

Model	R	R Square	Düzeltilmiş R Square	Standart Tahmin Hatası
ROA	,561	,314	,278	,66491

Tablo 10’ da yerli sermayeli bankaların aktif kârlılığını açıklamak üzere modele dâhil edilen değişkenlerin aktif kârlılığını %56 (R=0,56) seviyesinde açıkladığı görülmektedir. Regresyon analizi sonuçlarına göre yerli sermayeli bankalar için aktif kârlılığı regresyon denklemi (denklem 1) aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

$$(1) ak_{it} = -0,477 - 0,101(LA/LT)_{it} - 0,007(LA/KVY)_{it} - 0,398(TK/TA)_{it} + 0,282 (TK/TM)_{it} + 0,40(Fgel/Fgid)_{it} + 0,377(fdgel/dfgid)_{it} + e_{it}$$

Modelde değişken olarak modele etkisi açısından “Toplam Krediler/Toplam Aktifler”, “Toplam Krediler/Toplam Mevduat”, “Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri” ve “Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri” oranlarının istatistiki olarak anlamlı bir şekilde modele etkisinin olduğu görülmektedir (sig.<0,05). Diğer taraftan modelde “Likit Aktifler/Toplam Aktifler”, “Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler” oranlarının etkisinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmektedir (sig.> 0,05). (Bkz.Tablo 11)

Tablo 11: ROA bağımlı değişkeni açısından regresyon katsayıları tablosu

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
	B	Std. Hata	Beta		
(Sabit)	-,477	1,071		-,446	,657
Likit Aktifler/Toplam Aktifler	-,008	,013	-,101	-,652	,516
Likit Aktifler/KV. Yükümlülükler	,000	,004	-,007	-,057	,954
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	-,037	,014	-,398	-2,698	,008
Toplam krediler/Toplam Mevduat	,015	,006	,282	2,356	,020
Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faal. Gid.	,006	,001	,400	4,411	,000
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	,013	,003	,377	4,424	,000

Bağımlı Değişken ROA

Tablo 12: Yerli sermayeli bankalar regresyon analizi özeti (ROE)

Model	R	R Square	Düzeltilmiş R Square	Standart Tahmin Hatası
ROE	,436	,190	,147	6,70090

Tablo 12 incelendiğinde yerli sermayeli bankaların öz kaynak kârlılığını açıklamak üzere modele dâhil edilen değişkenlerin öz kaynak kârlılığını %43 (R=0,43) seviyesinde açıkladığı görülmektedir.

Regresyon analizi sonuçlarına göre yerli sermayeli bankalar için öz kaynak kârlılığı regresyon denklemi (denklem 2) aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

$$(2) \text{ök}_{it} = 7,655 - 0,092(\text{LA/LT})_{it} - 0,057(\text{LA/KVY})_{it} - 0,46(\text{TK/TA})_{it} + 0,343(\text{TK/TM})_{it} + 0,261(\text{Fgel/Fgid})_{it} + 0,21(\text{fdgel/dfgid})_{it} + e_{it}$$

Modelde değişken olarak modele etkisi açısından “Toplam Krediler/Toplam Aktifler”, “Toplam Krediler/Toplam Mevduat”, “Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri” ve “Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri” ve oranlarının istatistiki olarak anlamlı bir şekilde modele etkisinin olduğu görülmektedir (sig.<0,05). Diğer taraftan modelde, “Likit Aktifler/Toplam Aktifler” ve “Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler” oranlarının etkisinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmektedir (sig.> 0,05). (Bkz.Tablo 13)

Tablo 13: ROE bağımlı değişkeni açısından regresyon katsayıları tablosu

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
	B	Std. Hata	Beta		
(Sabit)	7,655	10,795		,709	,480
Likit Aktifler/Toplam Aktifler	-,069	,127	-,092	-,545	,587
Likit Aktifler/KV. Yükümlülükler	-,020	,045	-,057	-,451	,653
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	-,395	,138	-,460	-2,867	,005
Toplam krediler/Toplam Mevduat	,167	,063	,343	2,638	,010
Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faal. Gid.	,038	,014	,261	2,648	,009
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	,068	,030	,210	2,266	,025

Bağımlı Değişken ROE

Yabancı sermayeli bankaların aktif kârlılığı ve öz kaynaklar kârlılığı bağımlı değişkenleri ile bağımsız değişkenler arasındaki regresyon ilişkisi aşağıda analiz edilmiştir.

Tablo 14: Yabancı sermayeli bankalar regresyon analizi özeti (ROA)

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Standart Tahmin Hatası
ROA	,536 ^a	,288	,250	1,09614

Tablo 14 incelendiğinde yabancı sermayeli bankaların aktif kârlılığını açıklamak üzere modele dâhil edilen değişkenlerin aktif kârlılığını %53 (R=0,53) seviyesinde açıkladığı görülmektedir.

Regresyon analizi sonuçlarına göre yabancı sermayeli bankalar için aktif kârlılığı regresyon denklemi (Denklem 3) aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

$$(3) ak_{it} = 0,137 + 0,21(LA/LT)_{it} - 0,059(LA/KVY)_{it} - 0,003(TK/TA)_{it} - 0,061 (TK/TM)_{it} + 0,205(Fgel/Fgid)_{it} + 0,42(fdgel/dfgid)_{it} + e_{it}$$

Modelde değişken olarak modele etkisi açısından “Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri” ve “Faiz Dışı Gelirler/ Diğer Faaliyet Giderleri” oranlarının istatistiki olarak anlamlı bir şekilde modele etkisinin olduğu görülmektedir (sig.<0,05). Diğer taraftan modelde “Likit Aktifler/Toplam Aktifler”, “Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler”, “Toplam Krediler/Toplam Aktifler”, “Toplam Krediler/Toplam Mevduat”, oranlarının etkisinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmektedir (sig.> 0,05). (Bkz.Tablo 15)

Tablo 15: ROA bağımlı değişkeni açısından regresyon katsayıları tablosu

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
	B	Std. Hata	Beta		
(Sabit)	,137	1,617		,085	,933
Likit Aktifler/Toplam Aktifler	,017	,020	,210	,861	,391
Likit Aktifler/KV. Yükümlülükler	-,003	,008	-,059	-,338	,736
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	,000	,018	-,003	-,016	,987
Toplam krediler/Toplam Mevduat	-,002	,004	-,061	-,563	,575
Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faal. Gid.	,004	,002	,205	2,094	,038
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	,003	,001	,420	3,958	,000

Bağımlı Değişken ROA

Tablo 16 incelendiğinde yabancı sermayeli bankaların öz kaynak kârlılığını açıklamak üzere modele dâhil edilen değişkenlerin öz kaynak kârlılığını %37 (R=0,37) seviyesinde açıkladığı görülmektedir

Tablo 3:Yabancı sermayeli bankalar regresyon analizi özeti (ROE)

Model	R	R Square	Düzeltilmiş R Square	Standart Tahmin Hatası
ROE	,371 ^a	,137	,092	7,41523

Regresyon analizi sonuçlarına göre “Yabancı Sermayeli Bankalar /Faiz Giderleri” ve oranlarının istatistiki olarak anlamlı bir şekilde modele etkisinin olduğu görülmektedir (sig.<0,05). Diğer taraftan modelde, “Likit Aktifler/Toplam Aktifler” ve “Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler” oranlarının etkisinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmektedir (sig.> 0,05). (Bkz Tablo 17)

Tablo 17: ROE bağımlı değişkeni açısından regresyon katsayıları tablosu

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
	B	Std. Hata	Beta		
Sabit	7,771	10,940		,710	,479
Likit Aktifler/Toplam Aktifler	,061	,132	,124	,463	,644
Likit Aktifler/KV. Yükümlülükler	-,034	,052	-,127	-,662	,509
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	-,018	,124	-,034	-,144	,886
Toplam krediler/Toplam Mevduat	-,014	,024	-,069	-,580	,563
Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faal. Gid.	,028	,014	,213	1,971	,051
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	,012	,005	,276	2,361	,020
Bağımlı Değişken ROE					

Dinçer ve Görener (2011) çalışmalarında kamu bankaları, özel bankalar ve yabancı bankaların finansal performanslarını, TOPSIS (Technique for Order Preference by Similarity) ve VIKOR (Çok Kriterli Optimizasyon ve Uzlaşık Çözüm) yöntemleriyle analize tabi tutmuşlardır. Çalışmanın sonucunda, yabancı bankaların performanslarının diğer bankalara göre daha iyi bir durumda olduğu saptamışlardır.

6. Sonuç ve Öneri

Bankaların likidite yönetimi ile kârlılıkları arasında hassas bir denge vardır. Kârlılıklarını düşürücü etkisine rağmen bankaların yeterli seviyede likidite bulundurmaları bilhassa kriz dönemlerinde bankaların piyasalara ve müşterilerine güven vermesini sağlamaktadır. Likidite yetersizliği oluşması durumunda ise bankaya duyulan güven azalarak bununla birlikte bankanın vadesi gelen yükümlülüklerini piyasadan yüksek maliyetle borçlanmak suretiyle karşılaması kârlılığı olumsuz olarak etkileyecektir. Bununla birlikte, bankaların yükümlülüklerini karşılayabilmek üzere yeterli miktarda ödünç kaynak bulamamaları riski de bulunmaktadır.

Yerli sermayeli bankaların, genel olarak aktif kârlılıklarının yabancı sermayeli bankalara göre daha düşük seviyelerde seyrettiği görülmektedir. Yerli sermayeli bankalar gerek özsermaye artışına giderek gerekse toplam aktiflerini ve kullandıkları kredileri artıracak şekilde uygulamalar yapmalıdırlar.

Yabancı sermayeli bankaların “Likit Aktifler / Toplam Aktifler” ve “Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler” oranının yerli sermayeli bankalardan daha yüksek olduğu, bu sebeple yabancı sermayeli bankaların daha likit kaldıkları görülmektedir. Yabancı sermayeli bankalar daha ihtiyatlı davranmakta olup biraz daha likidite riski üstlenerek kârlılıklarını daha fazla yükseltmeleri mümkün olabilecektir.

“Toplam Krediler/Toplam Mevduat” oranı yabancı sermayeli bankalarda yerli sermayeli bankalara göre daha yüksek olup yerli sermayeli bankaların mevduat toplamaya ilişkin uygulamalarını gözden geçirmeleri ve toplam mevduatlarını artırmaları gerekmektedir. Diğer taraftan “Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri” oranı yerli sermayeli bankalarda yabancı

sermayeli bankalardakinden daha yüksek olup yabancı sermayeli bankalarında faiz dışı gelirlerini artırmak üzere finansal hizmet yelpazelerini genişletmeleri gerekmektedir.

Bu çalışmada daha önce varılan bulgu ve sonuçlardan hareketle Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumunun yapacağı denetleme ve düzenlemelerde bankaların daha yüksek kârlılık seviyelerini sürdürebilmesi için bankaların likidite rezerv seviyelerindeki dürtülere karşı bilinçli ve duyarlı olması önerilmektedir. Toplam aktifler, krediler ve banka kredisi gibi diğer faktörler bankaların likidite sağlamasında birincil rol oynamalarına rağmen bankalarının kârlılığı üzerinde itici bir rol oynamadıkları için ihmal edildikleri görülmektedir. Bu sebeple özellikle yerli sermayeli bankaların toplam aktiflerini ve kredilerini yükseltecek uygulamalar yapmaları gerekmektedir.

Bundan sonraki yapılacak akademik çalışmalarda bankaların ölçeklerine göre büyük, orta ve küçük ölçekli bankalar biçiminde sınıflandırılarak analiz edilmesi, farklı dönemler için karşılaştırmalı analizler yapılması bankaların likidite ile kârlılık ilişkisinin daha iyi anlaşılmasına imkan sağlayacaktır. Yine araştırmadaki modele aktif büyüklüğü, öz kaynak büyüklüğü gibi değişkenler eklenerek modelin uygulanması tekrarlanabilir.

Kaynakça

- Akgüneş, A. O. (2021). Finansal risklerin banka karlılığı üzerine etkisi: BİST banka endeksi üzerine bir uygulama. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 23(3), 556-576.
- Aktaş H. ve Kargın M. (2007).Türk bankacılık sektöründeki yabancı ve ulusal bankaların finansal oranlar açısından karşılaştırılması. *Yönetim Ve Ekonomi*, 14(2), 31-45.
- Alpar R. (2010) Basit doğrusal regresyon çözümlemesi.spor, sağlık ve eğitim bilimlerinden örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlik güvenirlik. Ankara: Detay Yayıncılık, Ankara.
- Altay, E. (2014).Bankacılıkta risk. İstanbul: Derin Yayınları
- Altemur, N.; Karaca S. S.; Güvemli, B. (2018).Türkiye'deki yabancı sermayeli bankaların camels analizi ile performanslarının ölçülmesi.*Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*, 6 (1), 57-65.
- Altıntaş, M. A. (2006). Bankacılıkta risk yönetimi ve sermaye yeterliliği 5411 sayılı Bankacılık kknunu, Basel-I ve Basel-II düzenlemeleri çerçevesinde. 1. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, ([http://books.google.com.tr/.](http://books.google.com.tr/))
- Altıntaş, A. (2018). Bankacılıkta risk ve sermaye yönetimi. (<http://ayhanaltintas.com>.)
- Altıntaş, M. A. (2012). Kredi kayıplarının makroekonomik değişkenlere dayalı olarak tahmini ve stres testleri- türk bankacılık sektörü için ekonometrik bir yaklaşım.İstanbul: TBB Yayın No: 281, www.tbb.org.tr
- Angbazo, L. (1997). Commercial Bank net interest margins, default risk, interest-rate risk, and off-balance sheet banking. *Journal of Banking and Finance*, 21, 55-87.
- Ayaydın, H. ve Karaslan, İ. (2014). Likidite riski yönetimi: Türk bankacılık sektörü üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 11(1), 237-256.
- Aydın, Y. (2019). Türk bankacılık sektöründe karlılığı etkileyen faktörlerin panel veri analizi ile incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 181-189.
- Bora, A. ve Arslan E.(2016) 1990-2013 Yılları arasında özel sermayeli bankalar ile yabancı sermayeli bankaların faaliyetlerinin oran analizi yöntemiyle incelenmesi.*Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 9-32.

- Çelik S., Akarım Y. D. (2012). Likidite riski yönetimi: panel veri analizi ile İMKB bankacılık sektörü üzerine amprik bir uygulama.Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1), s.1-17.
- Çevik K.N. ve Boran, A. (2020). Türkiye’de faaliyet gösteren ticaret bankalarının karlılığını etkileyen içsel faktörler: 2005-2016 yılları arası panel veri analizi. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 19(4), 1735-1750.
- Demirgüç-Kunt, A., Huizinga, H. (1999). Determinants of commercial bank interest margins and profitability: some international evidence.World Bank Economic Review, 13(2), 379-408.
- Dinçer, H. ve Görener, A. (2011). Analitik hiyerarşi süreci ve vikor tekniği ile dinamik performans analizi: bankacılık sektöründe bir uygulama. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(19), 109-127.
- Eichengreen, B., Gibson, H.D. (2001). Greek banking at the dawn of the new millennium. Paper presented at the Centre for Economic Policy Research.
- Elahi, M. (2017). Factors influencing liquidity in leading banks ‘a comparative study of banks operating in uk and germany listed on LSE.Imperial Journal of Interdisciplinary Research (IJIR), 3(2), 1557-1575.
- Erbir, M. (2020).Özel Sermayeli Mevduat Bankalarında Karlılığa Etki Eden Faktörler.Uluslararası Finansal Ekonomi Ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi, 1(2), ss.43-62.
- Erdem E. Torun T., Akel V. (2019).Türkiye’deki ticari bankaların likidite riski düzeylerinin kümeleme analizi ile belirlenmesi. Current Debates on Social Sciences Human Studies 3, 1st Edition (Ed. Salih Çeçen, Ömer Kahya, Şafak Bozgun, Koray Toptaş), Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları, 316-332.
- Göçmen, G. (2007). Türkiye’de bankacılık sektörünün bilanço dışı faaliyetlerindeki gelişmeler. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1), 291-312.
- Güzel A. ve İltaş Y. (2018) Ticari bankalarda kârlılığın belirleyicileri: türkiye örneği (2003-2016). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,20(3), 505-534.
- Ho, T.S.Y. ve Saunders, A. (1981). The determinants of bank interest margins: theory and empirical evidence.Journal of Financial and Quantitative Analyses, 16(4), 581-600.
- Işık Ö. ve Belke M. (2017). Likidite riskinin belirleyicileri: borsa istanbul’a kote mevduat bankalarından kanıtlar, ekonomi.Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 2(2), 113-126.
- Islamoglu, M. . (2015). Predictive Power of Financial Ratios With Regard To the Turkish Banking Industry: An Empirical Study on the Stock Market Index. Asian Economic and Financial Review, 5(2), 249-263. <https://doi.org/10.18488/journal.aefr/2015.5.2/102.2.249.263>.
- Kara Ö.T. ve Kılıç S.C.(2010). Değişen finansal konjonktür içinde türk bankacılık sektörünün ücret ve komisyon gelirlerinin belirleyicileri. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 47(546), 65-72.
- Karakaş, A., ve Melek, A. C. A. R. (2022). Ticari bankalarda likidite ve kârlılık ilişkisi: türk bankacılık sektörü üzerine bir uygulama. BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi, 16(2), 139-171.
- Kaya Y.T. (2001). Türk bankacılık sisteminde net faiz marjının modellenmesi. TCMB Mali Sektör Politikaları Dairesi Çalışma Raporları: 2001/4.
- Molyneux, P. ve Thornton, J. (1992). Determinants of european bank profitability: a note.Journal of banking & Finance, 16(6): 1173-1178.
- Özdamar, K. (2002). Paket Programları İle İstatiksel Veri Analizi (Çok Değişkenli Anlizler) SPSS-MINITAB 1. Kaan Kitabevi., s.537.
- Pasiouras, F. ve Kosmidou, K. (2007). Factors influencing the profitability of domestic and

- foreign commercial banks in the european union. *Research in International Business and Finance*, 21(19), 222-237.
- Sakarya, Ş. (2010), CAMELS derecelendirme sistemine göre İMKB'deki yerli ve yabancı sermayeli bankaların karşılaştırmalı analizi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca Özel Sayısı, Haziran, 7-21.
- Saksonova, S. (2014). The role of net interest margin in improving banks' asset structure and assesing the stability and efficiency of their operations. 10. *International Strategic Menegement Conference, Procedia-Social and Behaioral Sciences*, 150(1), 132-141.
- Sarıtaş H., Uyar S.G.K., Gökçe A. (2016). Banka karlılığı ile finansal oranlar ve makroekonomik değişkenler arasındaki ilişkilerin sistem dinamik panel veri modeli ile analizi: Türkiye araştırması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11(1), 87-108.
- Sevim U. ve Eyüboğlu K. (2016). Ticari banka performansının içsel belirleyicileri: Borsa İstanbul örneği. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 17 (2), 211-223
- Şekeroğlu, G., Ve Boyacıoğlu, M. A. (2021). Likidite ve finansal kaldıraçın banka karlılığı üzerindeki etkisinin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi. *İzmir İktisat Dergisi*, 36(4), 857-865.
- Taşkın F.D. (2011). Türkiye'de Ticari bankaların performansını etkileyen faktörler. *Ege Akademik Bakış*, 11(2), 289-298.
- Türkdönmez, C. S., ve Babuşcu, Ş. (2019). Bankaların karlılık performansını etkileyen faktörler. *Başkent Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), 37-54.
- Uslu A. (2019). Türkiye'deki yabancısermayeli bankaların CAMELS analizi ile performanslarının ölçümü. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (82), 199-220. 199 ISSN: 2146-3042 DOI: 10.25095/mufad.536072.
- Vento, G.A. ve La Ganga, P. (2009). Bank liquidity risk management and supervision: which lessons from recent market turmoil? *Journal of Money, Investment and Banking*, 10(1), 78-125.
- Yağcılar G.G. ve Kalaycı Ş. (2020). Türk bankacılık sektöründe net faiz marjının mikro-belirleyicileri: küresel mali krizin etkileri. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 7-34.
- Yılmaz N. ve Taşseven Ö. (2019) Türkiye'deki özel sermayeli ve yerli mevduat bankalarının CAMELS analizi. *Social Sciences Research Journal*, 8(2), 44-63, ISSN: 2147-5237 44.
- Zengin S. ve Yüksel S. (2016). Likidite riskini etkileyen faktörler: Türk bankacılık sektörü üzerine bir inceleme. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(29), 77-95.